

Nr 6

Utrikesutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående en överenskommelse om en association mellan medlemsstaterna i Europeiska frihandelssammanslutningen och Republiken Finland, m. m.

Genom en den 7 april 1961 dagtecknad och till utrikesutskottet hänvisad proposition, nr 149, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden samma dag, föreslagit riksdagen att

dels godkänna Sveriges anslutning till överenskommelsen den 27 mars 1961 angående bildandet av en association mellan medlemsstaterna i Europeiska frihandelssammanslutningen samt Republiken Finland jämte tre till överenskommelsen fogade bilagor;

dels godkänna ett samma dag upprättat protokoll rörande tillämpningen av nyssnämnda överenskommelse i förhållande till Furstendömet Liechtenstein;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att för Sveriges del godkänna sådana ändringar i förenämnda överenskommelse jämte till denna fogade bilagor, vilka bör ankomma på Kungl. Maj:ts ställningstagande och vilka icke kräver författningsändring av beskaffenhet att påkalla riksdagens medverkan.

Den 1 april 1960 ratificerades av Kungl. Maj:t efter riksdagens godkännande (utrikesutskottets utlåtande 1960: 2, riksdagens skrivelse nr 140) konventionen den 4 januari 1960 angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA), vilken konvention trädde i kraft den 3 maj 1960 samtidigt med protokollet den 4 januari 1960 rörande tillämpning av nämnda konvention i förhållande till Furstendömet Liechtenstein.

Enligt artikel 41 i EFTA-konventionen må sammanslutningens råd förhandla om överenskommelse mellan medlemsstaterna och annan stat för att bilda en association, och en dylik överenskommelse skall underställas medlemsstaterna för godkännande.

De svenska statsmakternas synpunkter på Finlands ställning mot bakgrunden av EFTA:s tillkomst berördes ingående under riksdagsbehandlingen av EFTA-konventionen. Sålunda anförde föredragande statsrådet i Kungl. Maj:ts proposition 1960: 25 i ämnet följande (prop. s. 10):

Det nya läget i fråga om de nordiska marknadsplanerna har i särskild grad återverkat på Finlands ställning. Detta land är icke medlem av OEEC och har icke deltagit i frihandelsförhandlingarna mellan de sju. Från finsk sida avgavs vid mötet i Kungälv en deklaration, att därest försöken att

skapade ett frihandelsområde icke hade något politiskt syfte utan endast avsåg ett handelssamarbete. Finland icke hade ett mindre intresse än de övriga nordiska länderna för dessa försök. Vid de sju ministermöten i Stockholm i november framlades från finsk sida ett memorandum, i vilket framhölls att den finska regeringen var beredd att inleda förhandlingar om formerna för ett finskt deltagande i frihandelssamarbetet. Sjustatsministrarna uttalade i en resolution sin tillfredsställelse över det finska initiativet.

Departementschefen yttrade i detta hänseende (prop. s. 43):

Av särskild betydelse ur nordisk synpunkt är den ställning som Finland intar. Medan Danmark, Norge och Sverige från början ingår som medlemmar i den europeiska frihandelssammanslutningen, har Finlands regering hittills endast tillkännagivit sin önskan om förhandlingar rörande Finlands förhållande till sammanslutningen. Olika former av samverkan kan ifrågakomma. Det tillkommer givetvis Finlands regering att besluta om landets ställning härvidlag. Från svensk sida framstår det som angeläget att på allt sätt underlätta en lämplig form av uppgörelse. Jag har med tillfredsställelse kunnat konstatera att denna uppfattning delas också av övriga medlemmar av sammanslutningen.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande (1960: 2) i anledning av EFTA-propositionen framhöll utrikesutskottet (utlåtandet s. 30) att det rått enighet om önskvärdheten att under de nya förhållandena tillvarata alla möjligheter till sådant samarbete som kan vara till gagn för de nordiska länderna. Utskottet betonade vidare vikten av »svensk välvillig hållning i fråga om associationsmöjligheter för återstående nordiska länder, en fråga som för Finland har särskild aktualitet».

Den nu föreliggande associationsöverenskommelsen mellan EFTA:s medlemsstater och Finland är baserad på stadgandet i artikel 41 i EFTA-konventionen. Bestämmelserna i EFTA-konventionen skall med vissa i associationsöverenskommelsen särskilt angivna undantag tillämpas på förhållandet mellan Finland och medlemsstaterna i frihandelssammanslutningen. Detta innebär bl. a. att konventionens bestämmelser om inbördes tullsänkningar, tillämpningen av dess ursprungsregler och avvecklingen av kvantitativa restriktioner skall utsträckas att gälla även Finland. Konkurrensregler, undantagsbestämmelser och det allmänna samråds- och besvärösfarandet skall likaledes i princip äga tillämpning på Finland. Särskilda bestämmelser reglerar upprättandet av ett gemensamt råd, sättet för att fatta beslut och rätten till uppsägning. Beträffande det närmare innehållet i överenskommelsen i nu angivna och i övriga hänseenden liksom beträffande de förhandlingar, som lett fram till denna överenskommelse, får utskottet hänvisa till propositionen med bilaga.

Ur *departementschefens* uttalande i propositionen må här återgivas följande.

En närmare anknytning av Finland till EFTA skulle kunna förväntas medföra påtagliga fördelar icke endast för Finland utan också för EFTAländerna. Finland med sina över 4 miljoner människor och sin utvecklingskraftiga marknad skulle komma att erbjuda ett värdefullt tillskott till den

större marknaden. En överenskommelse med Finland, som icke är medlem i OEEC eller dess efterföljare OECD, skulle också utgöra ett viktigt framsteg i förverkligandet av EFTA:s målsättning att gradvis frigöra världshandeln överhuvudtaget och ett konkret belägg för EFTA:s utåtvända karaktär och samarbetsvilja. Det påtagliga intresse för en finsk anslutning till EFTA, som sålunda förelegat hos såväl Finland som EFTA-länderna, har inneburit att viljan att nå ett gott och snabbt förhandlingsresultat varit stor å ömse sidor. Enighet nåddes också snabbt om innehållet i en överenskommelse, och sedan Finland beretts tillfälle att närmare överväga sina bilateralt reglerade handelsrelationer framför allt till Sovjetunionen föreligger nu ett av Finland och samtliga EFTA-länder preliminärt godkänt avtal.

Strävandena att anknyta Finland till EFTA har i vårt land erhållit positivt stöd såväl hos myndigheter som näringsliv. Det är därför att hälsa med stor tillfredsställelse att det nu varit möjligt att nå enighet om de praktiska former under vilka en sådan anknytning kan ske. Den betydelse som den föreliggande överenskommelsen måste tillmätas på svensk sida bör ses mot bakgrunden av icke enbart önskemålet att stärka och utveckla EFTA-samarbetet utan också de mångåriga strävandena att skapa ett närmare ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna. På finsk sida har man tagit aktiv del i dessa strävanden och inte minst under de senaste åren understrukit vikten av att en nordisk samverkan kommer till stånd på så stora delar som möjligt av det ekonomiska fältet. Den nu föreliggande associationsöverenskommelsen innebär att inom EFTA:s ram den del av de nordiska marknadsplanerna förverkligas som skulle innebära ett genomförande av tullfrihet mellan de nordiska länderna. Även i övrigt bör Finlands anknytning till EFTA skapa ökade förutsättningar för ett fortsatt och intensifierat ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna liksom för att ge denna samverkan ett konkret innehåll.

Finlands speciella läge har nödvändiggjort för EFTA-länderna att ta särskild hänsyn till de grundläggande förutsättningar under vilka Finland ansett en anknytning till EFTA möjlig. Detta har därför satt sin prägel på såväl förhandlingarna som deras resultat. Grundförutsättningarna har varit tre, nämligen dels att en överenskommelse skulle bygga på principen om ett samarbete utan överstatliga inslag, dels att särskild hänsyn skulle tagas till vissa delar av den finska hemmamarknadsindustrien, dels också slutligen att en överenskommelse måste vara förenlig med det förhållandet att Finlands handel till viss del regleras genom bilaterala avtal.

Den förstnämnda av dessa förutsättningar är automatiskt uppfylld genom att EFTA-konventionen bygger på nämnda princip och associationsöverenskommelsen nära anknyter till konventionens regler. Varje enskild medlemsstats suveränitet respekteras sålunda, och nya förpliktelser kan inte påläggas någon avtalsslutande part mot dess vilja. Överenskommelsens fasta förpliktelser är av samma karaktär som i EFTA-konventionen och hänför sig i första hand till avvecklingen av tullar och kvantitativa restriktioner.

tioner samt till de konkurrensregler som ansetts nödvändiga för att ge avvecklingen av handelshindren åsyftad innebörd.

Det finska önskemålet om hänsyn till vissa delar av den finska hemmamarknadsindustrien har i överenskommelsen tillgodosetts genom att Finland erhållit möjlighet att avveckla tullskyddet för dessa industrier i en till en början långsammare takt än vad som gäller för övriga industrier och enligt EFTA-konventionen. De varor det gäller faller i stort sett inom gummivaru-, läder- och sko-, textilvaru- och verkstadsområdena. Det bör emellertid observeras att den första 20-procentiga tullsänkningen genomföres i Finland även för dessa varor liksom att tullarna skall vara helt avvecklade till den tidpunkt som gäller för övriga varuområden, d. v. s. den 1 januari 1970. Undantagsställningen har motiverats bland annat med den eftersläpning i rationaliseringen inom dessa industrier som föranleds av att rationaliseringen under den första efterkrigstiden av utrikespolitiska skäl i första hand inriktades på andra industrier. Till undantagsordningen är knutet det förbehållet att före den 1 juli 1963 beslut skall kunna fattas om en snabbare avvecklingstakt för tullarna på dessa varor och att hänsyn därvid skall tas till utvecklingen av den finska utrikeshandeln med varorna i fråga och sysselsättningsförhållandena inom den berörda industrien i Finland och EFTA-länderna. Det synes som om industrien i EFTA-länderna genom bestämmelsens utformning beretts skydd mot ett eventuellt missbruk av undantagsordningen samtidigt som de finska intressena tillgodosetts i rimlig utsträckning.

I detta sammanhang bör uppmärksammas, att Finland funnit det möjligt att för de varuområden, som ej berörs av den nämnda undantagsordningen, ta del i det snabbare genomförandet av den interna tullavvecklingen som EFTA-länderna beslutat och som Kungl. Maj:t för Sveriges del förelagt riksdagen för godkännande genom den av utrikesutskottet samtidigt behandlade propositionen nr 146. Den 30-procentiga tullsänkning, som Finland på så sätt genomför den 1 juli i år, bör uppfattas som ett tecken på Finlands helhjärtat positiva inställning till EFTA.

Den tredje grundförutsättningen för Finlands association med EFTA — hänsynstagande till Finlands bilaterala handelsförbindelser — har bl. a. kommit till uttryck i att Finland för vissa närmare angivna varor, huvudsakligen bränslen och gödselmedel, erhållit rätt att bibehålla kvantitativa restriktioner även efter övergångstiden. Även denna undantagsregel är emellertid försedd med vissa villkor. Sålunda skall den tillämpas på ett sådant sätt att leverantörer i EFTA-staterna bereds tillfälle att konkurrera på lika villkor med andra leverantörer om en rimlig andel av den finska marknaden. Bestämmelsen skall vidare kunna bli föremål för översyn på begäran av någon avtalsslutande part.

Det är naturligt att man från finsk sida varit angelägen att ge en association med EFTA en sådan form som medgav ett bibehållande och en vidareutveckling av goda handelsförbindelser och ett gott grannskapsförhållande med Sovjetunionen. Detta finska önskemål, som mötte full förståelse

från samtliga EFTA-länders sida, föranledde den finska regeringen att ytterligare överväga det till Lissabon-mötet i maj förra året utarbetade associationsavtalets förenlighet med de finsk-sovjetiska vänskaps- och handelsavtalen. Dessa överväganden ledde fram till ett finsk-sovjetiskt förslag till tullavtal i november 1960.

Den nu föreliggande associationsöverenskommelsen har erhållit sin slutliga utformning efter tillkomsten av nyssnämnda finsk-sovjetiska tullavtal. Då det inte kan uteslutas att det finsk-sovjetiska avtalet kan medföra vissa problem beträffande snedvridning av EFTA-handeln har det överenskommits att — om de ursprungsregler, som tillämpas av EFTA-länderna och Finland, skulle visa sig otillräckliga för att möta en sådan snedvridning av handeln — bestämmelserna i EFTA-konventionens artikel 5 skall kunna tillämpas och åtgärder sålunda vidtagas i enlighet med konventionens bestämmelser.

Med hänsyn till att Finland ej är medlem av OEEC har det ansetts nödvändigt att närmare definiera Finlands och EFTA-ländernas ömsesidiga förpliktelser med avseende på osynliga transaktioner och överföringar. Utgångspunkten har därvid varit OEEC:s liberaliseringsbestämmelser.

Överenskommelsen mellan EFTA-länderna och Finland har ingåtts med tillämpning av moment 2 i artikel 41 i EFTA-konventionen, som handlar om associationsöverenskommelser med annan stat. Tullsänkningarna mellan EFTA-länderna och Finland skall genomföras enligt konventionens bestämmelser. Med hänsyn härtill torde det bemyndigande, som av fjolårets riksdag lämnades Kungl. Maj:t att förordna om de avvikelser från tulltaxan som påkallas av Sveriges anslutning till EFTA-konventionen — i det fall riksdagen godtager den nu förevarande överenskommelsen och densamma träder i kraft — få anses gälla även de avvikelser som påkallas av densamma.

Kungl. Maj:t bemyndigades i samband med godkännandet av EFTA-konventionen att vidtaga sådana ändringar i regleringsförfattningarna på jordbrukets och fiskets områden som föranleddes av Sveriges anslutning till konventionen. Även detta bemyndigande torde — om riksdagen godkänner överenskommelsen mellan EFTA och Finland — få anses gälla de ändringar som föranleds av denna.

Utskottet. Utskottet, som inhämtat ytterligare upplysningar under ärendets föredragning, uttrycker sin tillfredsställelse med att Finland nu, på sätt propositionen utvisar, kan förväntas bli associerat med Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA) och hemställer,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition,

dels godkänna Sveriges anslutning till överenskommelsen den 27 mars 1961 angående bildandet av en association mellan medlemsstaterna i Europeiska frihandelssammanslutningen samt Republiken Finland jämte de tre till överenskommelsen fogade bilagorna;

dels godkänna ett den 27 mars 1961 upprättat protokoll rörande tillämpningen av överenskommelsen angående bildandet av en association mellan medlemsstaterna i Europeiska frihandelsammanslutningen samt Republiken Finland i förhållande till Furstendömet Liechtenstein;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att för Sveriges del godkänna sådana ändringar i förenämnda överenskommelse jämte till denna fogade bilagor, vilka bör ankomma på Kungl. Maj:ts ställningstagande och vilka icke kräver författningsändring av beskaffenhet att påkalla riksdagens medverkan.

Stockholm den 4 maj 1961

På utrikesutskottets vägnar:

RICKARD SANDLER

Vid ärendets slutliga behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Sandler, Boheman, Lundström, Bengtson, Elmgren, Georg Pettersson och Aspling;

från andra kammaren: herrar Bengtsson i Halmstad och Ohlin, fru Renström-Ingenäs samt herrar Alemyr, von Friesen, Heckscher, Wahlund och Allard.